

Jakt i naturreservat

- en vägledning vid reservatsbildning



Länsstyrelsen i Västra Götalands län - 2007



LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN
Rapport 2007:28

Förord

I länet finns tre nationalparker och nästan 400 naturreservat (inklusive naturvårdsområden) som totalt omfattar ca 1600 kvadratkilometer mark och vatten. I reservaten regleras utnyttjandet av området via föreskrifter. Detta innebär att begränsningar av jakten, exempelvis totalt jaktförbud, jaktfria zoner eller begränsningar i tiden kan införas. Länsstyrelsen har sett ett behov av att ta fram en vägledning för att få en enhetlig och tydlig bedömning och hantering av jaktfrågorna vid bildandet av naturreservat.

Genom en bred remisshantering har en avstämning skett med viktiga intresseorganisationer och andra aktörer i länet. Vägledningen är främst avsedd för Länsstyrelsens handläggare och kommunerna vid bildandet av naturreservat, översyn av äldre beslut och vid hantering av jakträttsupplåtelse.

Vägledningen har tagits fram av en arbetsgrupp bestående av Jennifer Hood, Leif Landqvist och Lennart Olsson.

Innehåll

Förord	1
Sammanfattning	3
1. Bakgrund	4
Vilka syften kan ligga till grund för ett naturreservat?	4
Vilka bestämmelser kan införas i ett naturreservat?	4
2. Inverkan på biologisk mångfald och friluftsliv	5
Begränsning av jakten på känsliga arter	5
Jakt som medel att upprätthålla biologisk mångfald	6
Skydds jakt och andra undantag	7
Jakt och friluftsliv	7
Indirekt påverkan av jakt i naturreservat	8
3. Jakt i befintliga skyddade områden	9
Nationalparker	9
Samtliga skyddade områden	9
Natura 2000-områden	10
4. Riktlinjer för jakt i naturreservat	10
Utgångspunkter	10
Exempel på undantag	11
Att utforma föreskrifter	11
Vägledning för jaktavtal	12
Mall för jaktavtal	12
BILAGOR	
FÖRESKRIFTER	13
JAKTRÄTTSAVTAL	15

Sammanfattning

Reglering av jakten sker i första hand genom jaktlagstiftningen. När ett naturreservat bildas är det möjligt att ytterligare reglera jakten om det behövs för att syftet med reservatet ska uppnås. Föreskrifter som innebär begränsningar av jakten kan i några fall vara motiverade för att skydda sårbara arter eller rastande fåglar. Begränsningar kan också behövas i särskilt viktiga utflyktsområden för allmänheten. Det är också angeläget att jaktens eventuella positiva betydelse för skyddsvärda arter och miljöer belyses i samband med reservatsbildningen. Viltvårdande insatser kan ibland integreras i områdets skötsel.

I de skyddade områdena i länet finns inga särskilda föreskrifter för jakt på två tredjedelar av den totala skyddade arealen. För 25 procent av ytan innebär de gällande föreskrifterna vissa inskränkningar i fågel- och småviltjakten, medan jakten på klövvilt inte regleras. I många fall gäller föreskrifterna endast förbud mot fågeljakt. Det handlar då oftast om reservat som är viktiga rastplatser för fåglar, exempelvis fågelsjöar och våtmarker. Små reservat nära tätorter och med många besökare har också i stor utsträckning föreskrifter mot jakt, t ex jaktförbud under sön- och helgdagar. På nio procent av arealen råder ett totalt jaktförbud. Hälften av denna yta utgörs av nationalparker.

Normalt ska bestämmelserna i jaktlagstiftningen vara tillräckliga för att skydda hotade arter. Ytterligare inskränkningar i jakten kan ske endast om syftet med reservatet kräver det. Markägarens önskemål om att få fortsätta att utöva sin jakträtt ska också vägas mot behovet av inskränkningar i jakten. Sammantaget innebär detta att föreskrifter avseende jakten endast undantagsvis införs och då enligt något av följande motiv:

- För att skydda vissa fågelarter. Avser Natura 2000-områden där direktivarter som tjäder, orre eller järpe i bevarandeplanen är angivna som ”arter som måste bevaras i området”, samt naturreservat med rödlistade arter som alfågel, svärta eller raphöna.
- För att förhindra störning för rastande fåglar. Tillämpas *om naturreservatets syfte så kräver* i fågelsjöar och fågelrika våtmarker.
- För att förhindra störning för besökare. Tillämpas *om naturreservatets syfte så kräver* i särskilt besöksintensiva områden.
- För att åstadkomma referensområden. Tillämpas *om naturreservatets syfte så kräver* i områden som ligger i direkt anslutning till nationalpark med förbud mot jakt eller, i undantagsfall, andra stora områden.

Det är alltid ändamålet med reservatet som avgör om begränsningar av jakten bör införas. I beslutet ska syftet preciseras och motiven till eventuella begränsningar anges. I denna vägledning lämnas också förslag till hur eventuella föreskrifter gällande jakt kan utformas.

Där staten förvärvar marken upplåts jakten normalt med de inskränkningar som föreskrifterna anger. Naturvårdsverkets mall för jakträttsupplåtelse ska vara en utgångspunkt vid jakträttsupplåtelsen. Avtalens slutliga utformning bör alltid stämmas av med reservatshandläggaren och jakträttsinnehavaren.

1. Bakgrund

I Västra Götalands län utgör naturreservat och nationalparker ca tre procent av ytan. Det motsvarar en areal på sammanlagt ca 1600 kvadratkilometer. De flesta naturreservat bildas av staten genom Länsstyrelsen, men även kommuner kan bilda naturreservat. Marken i ett reservat kan ägas av vem som helst, exempelvis privatpersoner, bolag, kommuner, staten, stiftelser m fl. I nationalparker ägs marken alltid av staten.

Vilka syften kan ligga till grund för ett naturreservat?

Ett naturreservat kan enligt miljöbalken bildas av ett eller fler av följande skäl:

- bevara biologisk mångfald
- vårda och bevara värdefulla naturmiljöer
- tillgodose behov av områden för friluftslivet
- skydda, återställa eller nyskapa värdefulla naturmiljöer
- skydda, återställa eller nyskapa livsmiljöer för skyddsvärda arter

Vilka bestämmelser kan införas i ett naturreservat?

I miljöbalken (7 kap 5 §) står att i ett naturreservat bör de bestämmelser gälla som behövs för att uppnå syftet med reservatet. Detta kan t ex vara förbud mot bebyggelse, avverkning, upplag, täkt, schaktning, dikning, jakt m m. Den grundläggande principen är att i varje naturreservat ska gälla de bestämmelser som behövs för att uppnå syftet med just det reservatet. Detta förtydligas i miljöbalken (7 kap 25§) där det framgår att bestämmelser som begränsar enskildas rätt att använda mark- eller vattenområden inte får gå längre än vad som krävs för att tillgodose syftet med skyddet. Föreskrifter som inskränker jakträttigheten måste därför ha en direkt koppling till ändamålet med reservatsbildningen.

Sådant som är förbjudet, tillståndspliktigt eller samrådspligt genom annan lagstiftning gäller även inom naturreservat. Därför ska man undvika reservatsföreskrifter för sådant som redan är reglerat i annan lagstiftning. Reservatsbestämmelser kan dock innebära en skärpning av det som gäller enligt annan lagstiftning, även om åtgärder som förbjuds enligt reservatsföreskrifterna har en annan, svagare reglering genom gällande lagstiftning. Det innebär att föreskrifter som avser jakt kan införas endast om föreskrifterna i jaktlagstiftningen bedöms vara otillräckliga med hänsyn tagen till reservatets syften.

2. Inverkan på biologisk mångfald och friluftsliv

Begränsning av jakten på känsliga arter

Grundregeln i jaktlagstiftningen är att allt vilt är fredat (3§ jaktlagen) och att nyttjandet endast får ske så att livskraftiga bestånd bibehålls långsiktigt. Viltet ses som en förnyelsebar naturresurs som ska vårdas och nyttjas på ett hållbart sätt. Vilka arter som får jagas i länet och vid vilka tider framgår av jaktförordningen (1987:905) som finns tillgänglig med ändringar på bl. a www.riksdagen.se under rubriken lagar.

Begränsningen av jakten sker alltså främst via jaktlagstiftningen. För vissa känsliga arter kan naturreservat fungera som en frizon, som ökar möjligheterna att bibehålla eller förstärka populationen. I reservat som är förhållandevis små är det sällan ändamålsenligt att begränsa jakten av biologiska skäl eftersom djuren lätt och snabbt rör sig igenom området. I större reservat kan inskränkningar i jakträtten ibland motiveras med att dessa områden hyser arter vars populationer är minskande p g a andra faktorer än jakt. Ett jaktfritt område kan då bidra till artens återhämtning särskilt om det har betydelse för reproduktionen.

Generellt gäller att arter som är revirhävdande och har en snabb reproduktion normalt påverkas i ringa grad av jakten. För dessa arter är det normalt tillgången på lämpliga revir som är begränsande och förlusten genom jakten ersätts snabbt. För många småviltarter, t ex skogshare och skogshöns, som finns i betydligt lägre numerär än vad resurser i form av föda och boplatser medger kan jakten även vid ett normalt jakttryck i vissa fall innebära att bestånden minskar.

Arter som får jagas, men idag är rödlistade av Artdatabanken förtjänar en särskild uppmärksamhet vid reservatsbildning. I länet gäller detta tre fågelarter, nämligen svärta, alfågel och raphöna. Jakten på svärta och alfågel i länet torde dock vara mycket begränsad. För ingen av dessa arter bedöms jakten ha haft en avgörande betydelse för deras tillbakagång. Rapphönans tillbakagång anses t ex till största delen bero på förändringar i odlingslandskapet och jordbruksmetoderna. I den mån planerade reservat bedöms utgöra viktiga rastlokaler eller uppväxtområden för någon dessa arter bör föreskrifter med syfte att skydda dessa arter ändå kunna övervägas.

Skogshönsen är idag relativt hårt trängda av skogsbruket. I EG-direktivet om bevarande av vilda fåglar (Fågeldirektivet) är orre, tjäder och järpe upptagna i bilaga 1, där arter förtecknas för vilka särskilda skyddsområden bör upprättas. Med hänsyn till dessa arters särskilda skyddsstatus och utvecklingen vad gäller lämpliga biotoper är det rimligt att frågan om jaktförbud övervägs vid bildandet av större skogs- och myrreservat. I synnerhet om reservatet omfattar Natura –2000 områden där dessa arter är utpekade i bevarandeplanen.

I sjöar och våtmarksområden som avsatts med syftet att tjäna som rast- eller övervintringsområden för sjöfågel är det främsta motivet för att begränsa jakten att minska störningsrisken. Ett högt jakttryck i viktiga rast- och övervintringsområden kan innebära att fåglarna utsätts för upprepade störningar så att de till slut väljer att lämna området, vilket kan medföra försämrade överlevnadsmöjligheter. Målsättningen bör vara att minimera antalet störningstillfällen under perioder med stora mängder rastande eller födosökande fåglar.

Förväxlingsrisken vid jakt kan vara stor. Detta gäller särskilt vid fågeljakt där svårigheten att artbestämma vissa änder och gäss är betydande. Det kan innebära en risk för att hotade arter skjuts av misstag. Det gäller till exempel artpar som grågås/sädgås och flera andra gäss av släktet *Anser* samt artparen gräsand/snatterand, kricka/årta. Detta kan vara ytterligare ett skäl att begränsa jakten på rastlokaler där stora mängder änder och gäss rastar och där de mer skyddsvärda och snarlika arterna förekommer regelbundet.

Vissa områden, främst en del nationalparker, avsätts bl a med syftet att tjäna som referensområden, dvs orörda områden som ska få utvecklas fritt utan påverkan av människan. Bestämmelserna i nationalparkerna fastställs dock av Naturvårdsverket och behandlas inte i denna policy. Ibland kan syftet med större reservat också innefatta önskan om att skapa eller utvidga ett befintligt referensområde. I sådana fall kan ett totalt jaktförbud övervägas av biologiska skäl.

Det ska ingå i reservatsprocessen att göra en översiktlig bedömning av om det är biologiskt motiverat att reglera jakten utöver jaktlagstiftningen. De exempel som redovisas ovan är inte heltäckande.

Jakt som medel att upprätthålla biologisk mångfald

Jakten kan i vissa fall bidra till att uppnå de syften som ligger till grund för ett naturreservat. Möjligheten att använda jakt som ett instrument i reservatsskötseln bör alltid beaktas i samband med utarbetandet av föreskrifter och skötselplan för vissa typer av reservat. De exempel som lämnas nedan är inte heltäckande.

I ett reservat, som avsatts för att skydda värdefulla lövrika miljöer och med utvecklingsmark i form av lövföryngringar, är jakten på klövvilt sannolikt nödvändig för att utveckla reservatet i den riktning som önskas. För täta bestånd av älg och rådjur försvårar för lövföryngringar. I sådana områden bör naturligtvis inte jakten på klövvilt begränsas alls enligt föreskrifterna. För att uppfylla syftet med reservatet gäller det snarare att se till att jakttrycket är betydande, åtminstone i de fall den naturliga predationen är låg. Det regleras normalt genom avtal eller genom frivilliga åtaganden från markägarens sida.

Jakt på bäver kan vara gynnsamt i vissa reservat om syftet med reservatet är att bevara lövrika älv- eller sjöstränder. I fågelrika skärgårdar, i våtmarker och på strandängar kan mink, räv och ibland kråka skatta häckande bestånd av änder och vadare hårt. För att åstadkomma ett högt jakttryck på dessa predatorer kan en överenskommelse med jakträttsinnehavaren eller jaktvårdsförening rörande jakten vara önskvärd.

Vildsvin kan på kort tid böka upp värdefulla odlingsmarker. Jakt eller andra metoder för att hålla borta vildsvinen från floristiskt rika slåtterängar eller andra marker som kan ta skada kan komma att behövas om bestånden ökar ytterligare i länet. Ett bra jakttryck kan då underlätta bevarandet av de miljöer som ska skyddas i reservat med odlingsmark.

De ovan nämnda exemplen belyser det angelägna i att se jakten som ett medel i skyddet av värdefulla arter och miljöer. Jakt på mink kan exempelvis vara en nödvändig skötselåtgärd i ett skärgårdsreservat där syftet är att erbjuda en god häckningsmiljö och goda uppväxtområden för änder och gäss.

Skyddsjakt och andra undantag

Skyddsjakt är ett sätt att förebygga skador som viltet kan orsaka. Sådan jakt kan bli aktuell trots att jakt inte annars är tillåten på den aktuella djurarten eller den tid på året när skador uppstår.

Skyddsjakt är den viltskadeförebyggande metod som vanligen tillämpas när det inte är ett fredat eller särskilt skyddsvärt vilt som orsakar skada. Skyddsjakt går ibland ut på att ta bort någon enstaka individ som särskilt orsakar skador eller problem. Syftet kan även vara att skrämja och splittra anhopningar av vilt. Skyddsjakt ger många gånger endast begränsad och tillfällig effekt som skadeförebyggande metod. Därför är det viktigt att också försöka hitta andra lösningar. I reservaten är det ofta motiverat med skyddsjakt på främmande arter. Innan skyddsjakt tillåts på arter som förekommer naturligt i landet ska andra förebyggande åtgärder ha övervägts.

I de fall inskränkningar av jakten övervägs vid reservatsbildningen bör man också göra en bedömning av om det kan uppkomma behov av skyddsjakt av någon specifik art i reservatet. Bedömer man att det finns ett behov bör det framgå av föreskrifterna att skyddsjakt på den aktuella arten kan vara tillåten, alternativt att förvaltaren eller jakträttsinnehavaren får i uppdrag att ombesörja skyddsjakten som en del av skötseln i reservatet.

I Jaktlagstiftningen finns en rad andra exempel på jakt som kan ske i speciella fall, exempelvis:

- Jakt- och fångst för forsknings- och undervisningsändamål (31 § jaktförordningen)
- Polisens rätt att avliva individer som utgör en risk (9 § jaktlagen)
- Polisens rätt att avliva moderlösa kalvar, kid mm (30 § jaktförordningen)
- Jägarens skyldighet att avliva skadskjutet vilt (28 § jaktlagen)
- Avlivning av skadat vilt (§ 40 a jaktförordningen)
- Rätten att skydda tamdjur mot angrepp av rovdjur (28 § jaktlagen)
- Rätten att jaga främmande arter och arter som kan orsaka skador i trädgårdar (bilaga 4 jaktförordningen)

Om ett jaktförbud införs i reservatet bör det anges vilka undantag som gäller enligt ovan (se exempel i bilaga 1).

Jakt och friluftsliv

Om jakt bedrivs med hänsyn till bevarande av populationer, till djurskyddsaspekter och till andra människor som vistas i naturen, så är det ett ursprungligt och hållbart sätt att producera sunda och bra livsmedel, samtidigt som jakt för många är en uppskattad form av friluftsliv. I de flesta fall kan jägare och övrigt friluftsliv utnyttja samma område utan att konflikter uppstår. Friluftsliv finns relativt ofta med som ett av syftena med naturreservaten, särskilt i områden vid kusten och i tätortsnära reservat. Genom att informera om jakt- och jakttider vid entren ökar förutsättningarna för att jägare och annat friluftsliv kan samsas i reservaten. Trots detta kan det finnas behov av lättillgängliga naturområden för de grupper som av någon anledning är störda av jakten. I mycket välbesökta områden kan det också av säkerhetsskäl vara olämpligt att bedriva jakt.

Jakten kan påverka upplevelsen negativt i områden som annars är helt bullerfria. Det är få tysta områden kvar i länet och de människor som söker sig till den typen av områden kan bli störda av jakten. Det finns också en etisk aspekt eftersom vissa besökare kan uppleva det som stötande att man får jaga i ett natur-

skyddat område eller av andra skäl reagerar negativt på skottlossning. För många människor utgör jaktfria reservat de enda områden där de upplever att de kan ströva fritt även under älgjaktstider.

Begränsning av jakten i naturreservat som är frekvent besökta av ett stort antal människor, t ex i skärgårdar och nära större tätorter, kan öka områdenas värden för andra former av friluftsliv och upplevas positivt av besökare. Begränsningen kan vara partiell och avse perioder med högt besöksstryck under jakttid (lördag-söndag och helgdagar) eller välbesökta delar av reservaten. I mindre områden kan i undantagsfall totalt jaktförbud vara motiverat.

Indirekt påverkan av jakt i naturreservat

Jakten i reservaten har en del indirekt påverkan på miljön. Det är en fördel om man redan i reservatsprocessen kan klargöra vilken påverkan som kan förväntas och i vilken utsträckning det kan behövas undantag från föreskrifterna. Nedan anges några vanliga exempel.

Siktröjning

Normalt underhåll av befintliga siktgator innebär vanligen inget problem och är en viktig åtgärd ur säkerhetssynpunkt. Möjligheter att röja befintliga siktgator bör därför finnas utan hinder av eventuella förbud att avverka eller röja. Om man vid bildandet ser en möjlighet att acceptera nya siktgator på vissa platser bör ett förbud vara dispensabelt.

Stödutfodring

Stödutfodring av klövvilt leder till att djuren koncentreras till området kring utfodringsplatsen, vilket medför trampskador på vegetationen vid foderplatsen, foderspill, en viss gödsling av marken och ett ökat betestryck på unga lövträd i närheten. Även utplacering av saltstenar kan ge liknande effekter. Saltstenar och utfodringsplatser inom naturreservat bör i första hand lokaliseras så att de inte motverkar syftet med reservatet.

Körskador

Uttransport av stora djur, främst älg, sker ofta med hjälp av fordon i terrängen, vilket kan medföra markskador och negativ påverkan på naturvärden om tunga maskiner används eller om körning sker i våtmarker, vattendrag och andra känsliga miljöer. Användningen av lätta fordon har dock ökat vilket minskar risken för skador. Normalt bör undantag från eventuella föreskrifter om motordrivna fordon kunna ges i reservat där jakt på klövvilt sker.

Annan påverkan

Jakt med skjutvapen medför alltid en risk för skadskjutningar som kan orsaka lidande hos djuret. Med god jaktetik (exempelvis enligt Nordiska Jägarregler, se bil 2) bör risken kunna minimeras. Blyhagel används ibland vid jakt på fastmark, vilket medför spridning av bly i naturen.

Jaktorn

Anläggande av permanenta jaktorn med väggar och tak etc kan ibland medföra negativ påverkan på naturvärden och kan för besökande allmänhet upplevas som ett störande inslag i ett orört område. Nyanläggande av sådana jaktorn bör normalt inte tillåtas i naturreservat. I undantagsfall kan det vara acceptabelt med tillfälliga, enklare jaktpass vars material och utformning anpassas till platsen och smälter in i omgivningen.

3. Jakt i befintliga skyddade områden

Nationalparker

Beslut om nationalpark fattas av riksdagen efter förslag från Naturvårdsverket. För att ett område ska utses som nationalpark krävs att det har särskilda kvaliteter och är av betydande storlek. I länet finns tre nationalparker; Tresticklan, Tiveden och Djurö. I nationalparkerna äger staten genom Naturvårdsverket alltid marken. Nationalparkerna är i regel referensområden, vilket innebär att jakt ofta inte tillåts. För planerade nya nationalparker är syftet med skyddet styrande för föreskrifternas utformning. Ytterligare en nationalpark planeras i Kosterområdet.

Samtliga skyddade områden

En genomgång av föreskrifterna i de skyddade områdena i Västra Götalands län visar att i två tredjedelar av den skyddade ytan (260 reservat) i länet finns inga inskränkningar alls i jakten. Den näst vanligaste varianten är förbud mot jakt på fågel eller vissa angivna fågelarter och artgrupper (45 reservat). Här rör det sig exempelvis om förbud mot jakt på änder och vadare i viktiga våtmarksområden eller förbud mot jakt på skogshöns i skogsreservat. Det finns också ett flertal äldre reservatsbeslut från Bohuskusten där förbud mot jakt på rovfågel och korp finns med som föreskrift. Detta är dock en föreskrift som har spelat ut sin roll eftersom det numera inte är möjligt att jaga dessa arter vid ”normal” jakt. I en del reservat gäller förbudet hela området, t ex Hornborgasjön. I andra områden gäller förbudet ett begränsat område, t ex Nordre älvs estuarie och Dättern.

Jaktförbud gäller i drygt 40 områden, bl a de tre nationalparkerna (med vissa undantag i Djurö nationalpark) i länet. Ytmässigt utgör nationalparkerna nästan hälften av den ”jaktfria” ytan i skyddade områden. Jaktförbudet i reservaten gäller normalt hela reservatet, men i vissa områden bara delar av reservatet. I de flesta fall rör det sig om tätortsnära reservat eller reservat som av andra skäl är av stor betydelse för det rörliga friluftslivet och där jakten har bedömts kunna komma i konflikt med allmänhetens intresse av att kunna röra sig fritt i reservatet och utnyttja det för andra ändamål. Hit hör exempelvis Rya skog, Nohagaviken, Skogatorpskärret, Baldersnäs m fl. Dispens från jaktförbudet kan ges i många reservat och skydds jakt kan i regel ske även i dessa reservat.

I ca 40 reservat föreskrivs att jakt är förbjuden, med undantag för vissa arter som traditionellt är av stor betydelse för jakträttsinnehavarna. Det handlar i regel om relativt stora skogsreservat, där friluftslivet har en viss betydelse för skyddet av området, t ex Kroppefjäll och Svartedalen, men även mindre områden som Långsbergen och Björnareåsen. Normalt handlar undantagen om klövvilt (26 områden). Men i ett tiotal områden är det fler arter som undantas från förbudet, t ex hare, grävling, räv m fl.

Tidsbegränsningar i jakten finns endast i ett tiotal reservat. I flera kustreservat handlar det om en begränsning till vinterperioden från november till mars. I några få fall finns också restriktioner mot jakt på sön- och helgdagar.

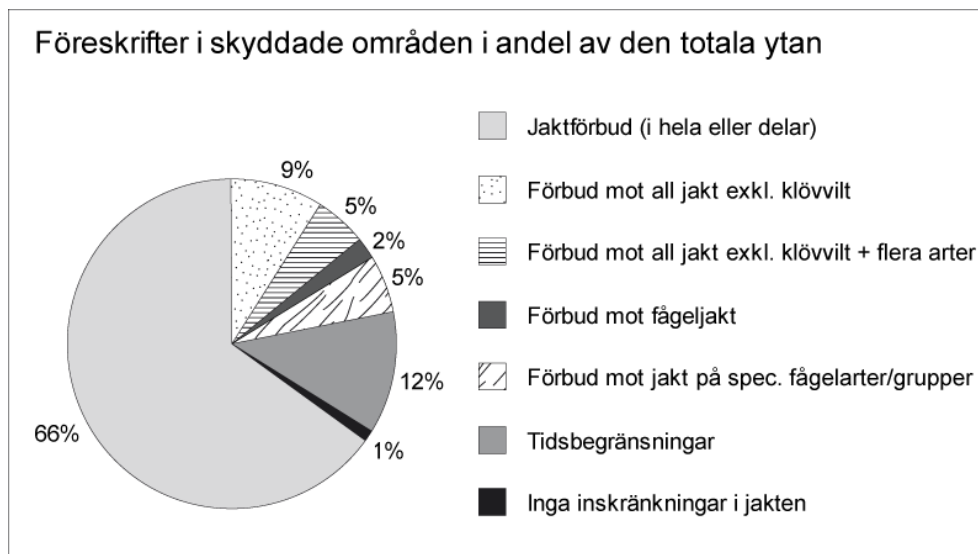


Diagram 1. Diagrammet visar i hur stor del (procent av ytan) av de skyddade områdena i länet olika restriktioner mot jakt förekommer. Sammanställningen baseras på en genomgång av ca 370 skyddade områden i länet.

Natura 2000-områden

Inom EU:s lagstiftning finns bl a två direktiv som Sverige och andra medlemsländer är skyldiga att följa, art- och habitatdirektivet samt fågeldirektivet. Dessa direktiv innehåller dels regler som handlar om skydd för olika arter mot jakt och liknande störningar, dels regler om att skapa ett nätverk av särskilt värdefulla naturområden (Natura 2000) med vissa utpekade livsmiljöer och arter. Många av de reservat som bildas omfattar Natura 2000 och innehåller arter som listas i art- och habitatdirektivet eller fågeldirektivet.

4. Riktlinjer för jakt i naturreservat

Utgångspunkter

Enligt jaktlagstiftningen ska samtliga de i Sverige naturligt förekommande vilt- och fågelarterna bevaras. Jakten ska anpassas efter tillgången på vilt. Detta innebär att bestämmelserna i jaktlagen i regel bör vara tillräckliga för att bevara livskraftiga bestånd av jaktbara arter även inom reservaten.

Syftet med naturreservatet avgör om jakten i området ska begränsas utöver vad som följer av jaktlagstiftningen. Om det behövs för att uppnå syftet med naturreservatet ska Länsstyrelsen meddela inskränkningar i jakt eller annan markanvändning, enligt 7 kap 5 § miljöbalken. Det är därför viktigt att i beslutet precisera syftena med reservatet och tydligt redovisa motiven till eventuella förbud eller begränsningar av jakten.

För den enskilde markägaren är jakten ofta betydelsefull. Markägarens önskemål när det gäller jakten är därför en viktig utgångspunkt i samband med reservatsbildning. Detta innebär bland annat att eventuella bestämmelser som inskränker jakträtten måste vara utformade så att de inte innebär större inskränkningar än nödvändigt.

Sammantaget innebär dessa utgångspunkter att det i många fall inte är motiverat med några föreskrifter för jakten i naturreservatet. Några undantag finns dock (se exempel nedan).

Exempel på undantag

- I naturreservat där ett av de huvudsakliga syftena är att värna om friluftslivet och som besöks av ett stort antal människor kan begränsningar av jakten behöva införas. I första hand bör detta uppnås genom att jaktförbud införas under tidsperioder då antalet besökare förväntas vara stort. Som alternativ kan jaktförbud införas inom de delar av området som utnyttjas mest. Om inget av dessa alternativ bedöms vara tillräckliga bör totalt jaktförbud övervägas. Föreskrifterna bör utformas i samråd med jakträttsinnehavaren och representanter för det rörliga friluftslivet.
- I naturreservat där syftet är att skydda fågellivet (fågelsjöar, våtmarker, grunda havsvikar etc) kan jakten begränsas för att undvika störning för främst rastande fåglar. Föreskrifterna kan utformas på olika sätt men målet bör vara att åstadkomma en störningsfri zon eller längre störningsfria perioder. I fågelrika sjöar och våtmarker förekommer hotade och rödlistade arter ofta sida vid sida med jaktbara arter. Om fågeljakt förbjuds helt i dessa områden innebär det också att risken för att hotade arter skjuts av misstag elimineras.
- Inom reservat som omfattar Natura 2000-områden eller hyser viktiga populationer av arter som omfattas av fågeldirektivet eller habitatdirektivet måste kraven i direktiven beaktas vid reservatsbildning. Jakt kan godtas enligt direktiven om det kan styrkas att arterna i fråga förekommer i tillräckligt livskraftiga populationer och har en gynnsam bevarandestatus i den trakt där reservatet planeras. En sådan bedömning kräver data om beståndens storlek, aktuell avskjutning och en övergripande analys av utvecklingen av för arten lämpliga biotoper. Försiktighetsprincipen medför att ett jaktförbud bör införas om underlaget inte klart pekar på att jakten kan bedrivas utan att utgöra ett hot mot någon utpekad direktivart i Natura 2000-områden. I Västra Götalands län är det sannolikt bara tjäder och möjligen andra skogshöns (direktivarter) som kan vara aktuella för ett förbud.
- I reservat där arter som är upptagna på Artdatabankens rödlista förekommer och där en jakt på dessa arter bedöms vara i strid med reservatets syfte bör inskränkningar i jakten på dessa arter övervägas. För närvarande (april 2007) gäller detta arterna alfågel, svärta och rapphöna.
- I större områden som avsätts i anslutning till nationalparker eller som omfattar en stor areal och där ett av syften är att säkerställa ett opåverkat referensområde kan det vara motiverat med totalt jaktförbud.

Att utforma föreskrifter

För att eventuella begränsningar i jakten ska bli rätt utformade är det viktigt att en prövning sker i varje reservatsprocess. Samråd med jakträttsinnehavare, friluftsansorganisationer, markägare och andra berörda är avgörande för bedömningen av behovet av föreskrifter och för att de ska kunna utformas på ett väl avvägt sätt. I de fall föreskrifter övervägs kan det vara motiverat att jaktvårdskretsen i kommunen och lokalavdelningen för friluftsförvaltningen får förslaget på remiss.

Det bör också beaktas att ett totalt jaktförbud kan medföra negativa konsekvenser i form av ökad risk för tjuvjakt och risk för försämrade möjligheter till skydds jakt och en aktiv viltvård i området.

I bilaga 1 finns en ”mall för föreskrifter” med förslag på lämpliga formuleringar i de fall föreskrifter behövs. Mallen ska användas som en utgångspunkt i arbetet, men den slutliga utformningen av föreskrifter bestäms efter samråd med berörda.

Vägledning för jaktavtal

I de fall reservatsföreskrifterna inte innebär inskränkningar i jakten kan jakt bedrivas även i de reservat där staten genom Naturvårdsverket köper in marken. Naturvårdsverket har tagit fram en policy för jaktupplåtelse på dessa fastigheter. Enligt policyn är det naturreservatets syfte och föreskrifter som styr upplåtelsens innehåll. Ytterligare inskränkningar kan i undantagsfall förekomma i avvaktan på att reservatsbeslut ändras. Av policyn framgår också

- att jakten ska upplåtas på långtidskontrakt, normalt fem år i taget.
- att jakten i första hand upplåts till bofasta
- att krav, bland annat i form av skjutprov och etiska jägarregler ställs på jägarna

Naturvårdsverkets policy är en viktig utgångspunkt vid jakträttsupplåtelse. Vid val av jakträttsinnehavare gäller i de flesta fall att den som har jakträtten, dvs normalt ägaren också ska erbjudas ny upplåtelse när avtalstiden löper ut. Eftersom jaktintresset normalt är stort är det sällsynt att det blir fråga om nyupplåtelse. I sådana fall är det lämpligt att jakträtten i första hand erbjuds närboende i trakten eller närliggande jaktlag.

Marken som upplåts ska ur arronderingssynpunkt vara anpassad till den jakt som kommer att utövas. Av arronderingsskäl kan det ibland vara lämpligast att låta angränsande jaktlag få tillgång till marken.

I vissa fall kan det vara en fördel med att engagera jägarna mer aktivt i viltvården, exempelvis i reservat där betestrycket från klövvilt bör hållas nere eller i områden där det är viktigt att bedriva skydds jakt mer aktivt. Sådana frågor kan med fördel regleras i avtalet med jakträttsinnehavaren.

Mall för jaktavtal

I bilaga 2 bifogas Naturvårdsverkets mall för jakträttsavtal på mark som löses in av staten. Avtalet bör alltid stämmas av med reservatshandläggaren och jakträttsinnehavaren. Villkoren i mallen utgör en exempelsamling. Upprättade avtal bör ha en rimlig omfattning och vara anpassade efter varje arrende så att eventuella restriktioner och villkor utgår från förhållanden i det enskilda objektet.

Exempel på föreskrifter

1. För att skydda vissa fågelarter

Föreskrifter med förbud mot jakt på arter förtecknade i EU:s fågeldirektiv bilaga 1 (tjäder, orre och järpe) tillämpas i Natura 2000-områden enligt fågeldirektivet (SPA-områden där tjäder, orre och/eller järpe i bevarandeplanen är angivna som ”arter som måste bevaras i området”). Om det kan styrkas att arten har gynnsam bevarandestatus i trakten behöver inga föreskrifter om förbud mot jakt utfärdas. I naturreservat i skärgården (alfågel, svärta) eller i odlingslandskapet (rapphöna) där arterna förekommer och där jakt på dessa arter strider mot syftet med reservatet bör föreskrifter införas.

Exempel på A-föreskrift

- Det är förbjudet att jaga tjäder/orre/järpe/rapphöna/alfågel/svärta.

Motiv till föreskriften ska utvecklas i beslutet under rubrikerna ”Syfte” resp ”Skälen för Länsstyrelsens beslut”.

2. För att förhindra störning för rastande fåglar

Föreskrifter med förbud mot jakt i hela eller delar av området och/eller begränsning av tider då jakt får bedrivas. Tillämpas *om naturreservatets syfte så kräver* i fågel-sjöar, fågelrika våtmarker och liknande miljöer.

Exempel på A-föreskrift

- Det är förbjudet att jaga fågel (eventuellt under viss tid av året).
- Det är förbjudet att jaga inom område A i bifogad beslutskarta (eventuellt under viss tid av året).
- Det är förbjudet att jaga (eventuellt under viss tid av året).

Motiv till föreskriften ska utvecklas i beslutet under rubrikerna ”Syfte” resp ”Skälen för Länsstyrelsens beslut”.

3. För att förhindra störning för besökande

Föreskrifter med förbud mot jakt i hela eller delar av området och/eller begränsning av tider då jakt får bedrivas. Tillämpas *om naturreservatets syfte så kräver* i särskilt besöksintensiva områden, t ex tätortsnära reservat, för allmänheten viktiga strövområden och välbesökta kust- och skärgårdsområden.

Exempel på A-föreskrift

- Det är förbjudet att jaga under lördag-söndag och helgdagar.
- Det är förbjudet att jaga under perioden 1 mars – 1 november.
- Det är förbjudet att jaga i område A i bifogad beslutskarta (avser särskilt välbesökta delar av reservatet).
- Det är förbjudet att jaga.

Motiv till föreskriften ska utvecklas i beslutet under rubrikerna ”Syfte” resp ”Skälen för Länsstyrelsens beslut”.

4. För att åstadkomma referensområden

Föreskrift med förbud mot jakt i hela området. Tillämpas *om naturreservatets syfte så kräver* i områden som ligger i direkt anslutning till nationalpark med förbud mot jakt eller, i undantagsfall, andra stora områden.

Exempel på A-föreskrift

- Det är förbjudet att jaga.

Motiv till föreskriften ska utvecklas i beslutet under rubrikerna ”Syfte” resp ”Skälen för Länsstyrelsens beslut”.

5. Övriga föreskrifter kopplade till jakt

Föreskrifter för att undvika negativ påverkan på naturvärden och/eller friluftslivet. Undantag för jakträttsinnehavarens behov bör medges om det anses förenligt med syftet.

Exempel på föreskrifter:

- Det är förbjudet att uppföra jaktorn. Ev. med undantag för jaktpass av naturmaterial som avlägsnas efter jaktiden.
- Det är förbjudet att framföra motordrivet fordon i terrängen, med undantag för uttransport av fällt vilt som görs med fordon som inte ger mark- eller vegetationsskador.
- Det är förbjudet att stödutfodra vilt/lägga ut åtel/sätta ut saltstenar för vilt. Ev. med undantag för saltstenar på vissa platser där det bedöms vara viktigt ur viltvårdssynpunkt.
- Det är förbjudet att röja nya siktgator. Normalt underhåll av befintliga siktgator får dock utföras.

6. Skyddsjakt och andra undantag

I vissa reservat kan skyddsjakt eller annan särskild jakt vara motiverad för att gynna bevarandevärden eller för att skydda egendom eller andra värden. Enligt jaktlagen kan det finnas speciella skäl att jaga, exempelvis i samband med skadeskjutning.

Exempel på föreskrifter:

- Skyddsjakt på mink/kanadagås/bäver/vildsvin får dock bedrivas utan hinder av föreskrifterna
- Jakt enligt 9 och 28 §§ jaktlagen och 30, 31, 40a §§ och bilaga 4 jaktförordningen får ske utan hinder av föreskrifterna (eller någon/några av dessa paragrafer).

Upplåtelse av rätt att jaga

FASTIGHET	Område av *Kommun Trakt Block:Enhet i * län. (Alternativt: Kommun Trakt Block:Enhet i * län)
OMRÅDESSKYDD	Fastigheten ingår i * naturreservat beslutat den * * 200*. /Fastigheten avse ingå i planerat naturreservat */
FASTIGHETSÄGARE/	STATEN genom NATURVÅRDSVERKET (202100-1975) 106 48 STOCKHOLM Tfn 08-6981000
UPPDRAGSTAGARE	LÄNSSTYRELSEN i Västra Götalands län (2021002361) 54285 Mariestad Tfn 0501-605000 Länsstyrelsen handhar viss fastighetsförvaltning m m för fastigheten/område av fastigheten på uppdrag av Naturvårdsverket. Uppdraget innebär bl a att länsstyrelsen företräder verket som <i>fastighetsägare</i> när det gäller avtalsteckning, avisering av avgift, uppsägning/villkorsändring, överlåtelse, underupplåtelse och löpande kontakter med nyttjanderättshavaren.
NYTTJANDERÄTTSHAVARE	NAMN EFTERNAMN *(personnummer) Postadress* Tfn*
JAKTOMRÅDE	Den del av fastigheten *Kommun Trakt Block:Enhet som markerats på bifogad karta, bilaga 1. Jaktområdet omfattar ca * hektar.
UPPLÅTELSE	Fastighetsägaren upplåter rätt åt nyttjanderättshavaren att inom jaktområdet jaga på i detta avtal angivna villkor. Upplåtelsen omfattar all jakt/med undantag för *jakt/.
AVTALSTID	Upplåtelsen gäller för en tid av fem jaktår, 1 juli-30 juni, räknat från och med den 1 juli 200* till och med den 30 juni 200*. räknat från tillträdesdagen den * 200*
UPPSÄGNING	Avtalet skall sägas upp senast sex månader före avtalstidens utgång. Om avtalet inte sägs upp i rätt tid förlängs det på ytterligare en avtalsperiod i sänder. Uppsägning skall enligt 16 § 4 st. jaktlagen ske på det sätt som gäller för uppsägning enligt 8kap. 8 § jordabalken.
AVGIFT	Nyttjanderättshavaren skall per jaktår betala avgift med * kronor. Avgiften är * kronor det första arrendeåret 200*-*-* --200*-*-*. Avgiften skall från och med andra jaktåret justeras med hänsyn till förändringen i konsumentprisindex, varvid avgiften justeras på grundval av förändringen mellan oktober månads indextal året före upplåtelsens början och oktober månads indextal före respektive arrendeår. Avgiften skall betalas årligen i förskott mot faktura från länsstyrelsen. Vid betalningstillfället gällande mervärdesskatt tillkommer. Vid för sen betalning tillkommer dröjsmålsränta enligt lag samt ersättning för betalningspåminnelse enligt vad som stadgas för inkassokostnader.

ÖVERLÅTELSE OCH UNDERUPPLÅTELSE

Nyttjanderättshavaren får inte överlåta eller på annat sätt överföra rättigheterna enligt detta avtal till annan. Nyttjanderättshavaren får inte heller i sin tur upplåta rättigheterna enligt detta avtal till annan. Icke betalande jaktgäst/-er/ får dock medfölja, för vilken nyttjanderättshavaren då helt ansvarar. Jakten får bedrivas som gemensamhetsjakt med grannar.

NATURSKYDDS- FÖRESKRIFTER

Nyttjanderättshavaren är medveten om att jaktområdet är beläget inom område som planeras att skyddas som naturreservat och att föreskrifter för naturreservatet kan komma att inskränka utövandet av jakten. / Nyttjanderättshavaren är medveten om att jaktområdet är beläget inom * naturreservat och förbinder sig att inte vidta några åtgärder som strider mot gällande reservatsföreskrifter eller fastställd skötselplan./

JAKTUTÖVNINGEN

Jakten skall bedrivas i överensstämmelse med god jaktetik och med iakttagande av nedan förtecknade Nordiska jägarregler. Nyttjanderättshavaren skall, i enlighet med 4 § jaktlagen, genom särskilda åtgärder sörja för att viltet får skydd och stöd om inte detta står i strid mot NATURSKYDDSFÖRESKRIFTER ovan.

Ansvarig jaktledare skall alltid finnas. Jaktledaren eller den som i dennes frånvaro är utsedd att leda jakten bär vid varje enskilt jakttillfälle ansvaret för att jakten genomförs i enlighet med gällande bestämmelse och avtalsvillkor.

Nyttjanderättshavaren skall i möjligaste mån bevaka att illegal jakt inte äger rum inom jaktområdet och skall omedelbart till vederbörande polismyndighet samt länsstyrelsen anmäla om så sker.

Nyttjanderättshavaren skall varje år anpassa avskjutningen till viltstammarnas storlek och markernas viltproducerande förmåga. Nyttjanderättshavaren får inte utplantera vilt på jaktområdet utan tillstånd av länsstyrelsen.

Vid uttransport av fälld älg får mindre banddriven älgdragare eller fyrhjulig motorcykel användas. Älgdragaren/fyrhjulingen skall framföras så att risken för markskador och spårbildning minimeras. Siktgator får inte röjas. Fällfångst får inte bedrivas.

Jaktorn får inte uppföras utan tillstånd från länsstyrelsen. Befintliga jaktorn som ägs av nyttjanderättshavaren skall underhållas eller rivas om de inte längre behövs. Jaktorn skall vara försett med varningsskylt/avspärning för att undvika att obehörig person beträder tornet. Nyttjanderättshavaren svarar för eventuell person- eller sakskada vid beträdande/nyttjande av jaktorn. När avtalet upphör ska nyttjanderättshavaren ta bort alla sina jaktorn.

Jaktdeltagare, som bär kulvapen, skall ha avlagt godkänt praktiskt kulvapenprov/högvilt i jägarexamen eller skjutprov för Svenska jägareförbundets älgskyttemärke i brons eller motsvarande. Provet får inte vara äldre än två år. Jaktvapnet skall årligen före jakten inskjutas med samma typ av ammunition som skall användas vid jakten. Vid jakt i våtmarksområden och över öppet vatten får patroner med blyhagel inte användas.

På länsstyrelsens begäran skall nyttjanderättshavaren årligen före den 1 juli till länsstyrelsen insända uppgift om nedlagt vilt fördelat på arter.

Nyttjanderättshavaren skall kontakta Statens Veterinärmedicinska anstalt (SVA) (adress: Viltenheten, Ulls väg 2B, 751 89 UPPSALA) om vilt anträffas som förmodas vara angripet av sjukdom och på begäran av SVA insända vilt till SVA. För ytterligare upplysningar kan anstalten kontaktas (Tel: 018-169000). Nyttjanderättshavaren åtar sig att i det fall vilt insändes till SVA anhålla att SVA skickar kopia av veterinärutlåtande till länsstyrelsen.

Nyttjanderättshavaren är enligt 17 § jaktförordningen skyldig att vid jakt ha en för eftersök tränad hund tillgänglig.

Detta avtal har upprättats i två likalydande exemplar varav parterna tagit var sitt.

* / 200*

På uppdrag av Naturvårdsverket
För Länsstyrelsen i Västra Götalands län

* / 200*

Nyttjanderättshavare

.....

.....

.....

Nordiska jägarregler:

Inom jakten finns genom nordiska jägarorganisationerna formulerat 10 jaktregler:

1. Var aktsam om viltet och naturen.
2. Fäll inte mer vilt än vad viltstammarna tål.
3. Jaga så att viltet inte utsätts för onödigt lidande.
4. Ta på rätt sätt hand om det fällda viltet.
5. Gör Din del av viltvårdsarbetet.
6. Var noga med säkerheten under jakten.
7. Förbättra och upprätthåll Dina kunskaper och färdigheter om vilt och jakt.
8. Visa hänsyn till markägare och allmänhet.
9. Var en god jaktkamrat och skapa ett gott förhållande till jaktgrannar.
10. Arbeta med att öka allmänhetens förståelse för viltet och jakten.